

ATASKAITA

VIEŠOJI KONSULTACIJA DĖL SUTARTINIŲ SANTYKIŲ REGLAMENTAVIMO TOBULINIMO PIENO SEKTORIUJE

Žemės ūkio ministerija

2025 m. rugpjūčio 18 d. – spalio 3 d., Vilnius

I. KONSULTACIJOS KONTEKSTAS

Lietuvoje žalio karvių pieno (toliau – pienas) pardavėjų ir pieno pirkėjų santykiuose yra didelis derybinių galių disbalansas. Pieno pardavėjai, t. y. pieno gamintojai, yra gana smulkūs ir nekooperuoti, nėra įkurtų gamintojų organizacijų, todėl atskiras pieno pardavėjas neturi didelės derybinės galios, o pieno perdirbimo sektoriuje susiformavusi ryški oligopolinė struktūra. Pieno gamintojų situaciją apsunkina ir pieno, kaip produkto, pobūdis: pienas yra greitai gendantis produktas, negali būti sandėliuojamas, pieno tiekimas nenutrūkstamas.

Nuo 2015 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiams, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas Nr. XII-1907 (toliau – Pieno įstatymas) siekė sustiprinti pieno gamintojų galias, užtikrinti pieno pirkėjų ar jo pardavėjų interesų pusiausvyrą. Tačiau įstatymo įgyvendinimo metu išryškėjo reglamentavimo trūkumai, kurie lėmė, kad šio įstatymo priėmimo metu keltas tikslas liko nepasiektas.

Ieškant sprendimų, kaip tobulinti teisinį reguliavimą pieno sektoriuje, Devynioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame 2025 m. kovo 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 151 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, yra numatyta patobulinti sutartinių santykių reglamentavimą pieno sektoriuje – parengti tai numatantį įstatymo projektą. Įgyvendinant šį veiksma yra organizuojamos viešosios konsultacijos teisinio reguliavimo pasiūlymams parengti, kurie padėtų tikslingiau reglamentuoti sutartinius santykius pieno sektoriuje ir sustiprinti pieno gamintojų padėtį tiekimo grandinėje.

Teisinio reguliavimo pasiūlymai bus rengiami atsižvelgiant į galiojančius teisės aktus: 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007; Lietuvos Respublikos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymą; Lietuvos Respublikos atsiskaitymo už žemės ūkio produkciją įstatymą.

II. KONSULTACIJOS TIKSLAS

Konsultacijų tikslas – gauti pieno rinkos dalyvių (pieno gamintojų, pieno supirkimo įmonių ir pieno perdirbimo įmonių asociacijų atstovų, valstybės institucijų, gyventojų) nuomonę ir pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo priemonių, kurios padėtų geriau reglamentuoti sutartinius santykius pieno sektoriuje ir sustiprinti pieno gamintojų padėtį tiekimo grandinėje.

Vykdyta apklausa raštu, prašant atsakyti į pateikto klausimyno (anketos) klausimus. Parengtas klausimynas buvo siųstas socialiniams partneriams (el. paštu) ir pateikiamas internete viešai (puslapyje: epilietis.lrv.lt).

III. DALYVIAI

Konsultacijoje dalyvavo pieno rinkos dalyviai (pieno gamintojai, pieno supirkimo įmonių ir pieno perdirbimo įmonių atstovai, jų asociacijų atstovai), suinteresuotų verslo subjektų ir įstaigų atstovai. Iš viso gauta 97 užpildytos anketos, iš jų:

– *Pieno gamintojus atstovaujanti grupė* – iš viso pieno gamintojai pateikė 17 užpildytų klausimynų, iš jų originalių¹ – 6 (kiti gauti užpildyti klausimynai buvo su identiškais atsakymais, todėl juos vertinome kaip vieną gautą užpildytą klausimyną). Apibendrinami pieno gamintojų duomenis, į jų atsakymų suvestinę įtraukėme ir gautą pieno supirkimo įmonės anketą, kadangi anketoje buvo pažymėta, kad šis supirkėjas yra kooperatinė įmonė ir atstovauja pieno gamintojus. Iš viso šioje respondentų grupėje buvo analizuoti 7 gauti originalūs užpildyti klausimynai.

Pieno gamintojų dalyvavimo atžvilgiu, apklausa buvo nereprezentatyvi – iš beveik 8700 rinkoje dalyvaujančių pieno gamintojų, viešosiose konsultacijose sudalyvavo tik 17 gamintojų (iš jų gauta originalių ataskaitų 6). Pažymėtina, kad iš pieno gamintojų asocijuotų organizacijų apklausoje dalyvavo tik viena asociacija (Lietuvos vidutinių pieno ūkių asociacija), kitos asociacijos nedalyvavo (savo nuomonės nepareikė Lietuvos žemės ūkio taryba, Žemės ūkio rūmai, Lietuvos pieno gamintojų asociacija, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacija, Lietuvos ūkininkų sąjunga ir kt.).

– *Pieno perdirbėjus atstovaujanti grupė* – iš viso respondentai, atstovaujantys pieno perdirbimo įmones, pateikė 76 užpildytus klausimynus, iš jų originalių anketų buvo 19 (kiti gauti užpildyti klausimynai buvo su identiškais atsakymais, todėl juos vertinome kaip vieną gautą užpildytą klausimyną). Anketą užpildė 3 stambių pieno perdirbimo įmonių atstovai ir perdirbėjų asociacijos atstovas.

– *Suinteresuoti verslo subjektai ir įstaigos* (Lietuvos mažmeninės prekybos įmonių asociacija, LR Konkurencijos taryba, Žemės ūkio ministerija, Ekonomikos ir kaimo vystymo institutas) (toliau – įstaigos) – gauti 4 užpildyti klausimynai.

IV. REZULTATAI

1 klausimas – ar yra reikalingas specialus įstatymas, reglamentuojantis sutartinius santykius pieno sektoriuje?

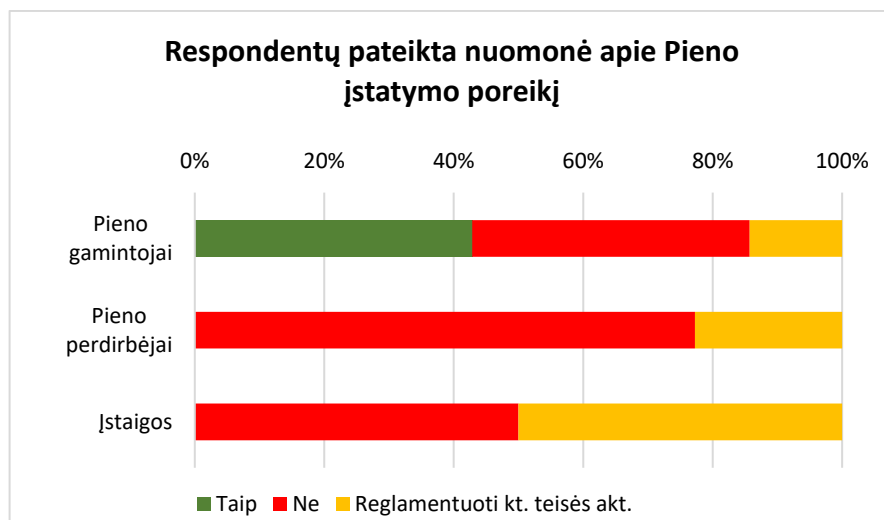
Siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę dėl specialaus *Pieno* įstatymo poreikio, respondentų buvo prašoma pasirinkti iš šių variantų: 1) taip, specialus *Pieno* įstatymas yra reikalingas; 2) ne, specialus *Pieno* įstatymas yra iš viso nereikalingas; 3) iš dalies, tam tikros reguliacinės nuostatos yra reikalingos, bet jas geriausiai būtų įtraukti į kito (-ų) įstatymo (-ų) reguliavimo apimtį.

¹ Identiškomis anketomis buvo laikomos tos anketos, kuriose kartojosi vienodos formuluočių, klaidos bei frazės, sutapo anketos parengimo laikas ar anketos pateikėjo redagavimo laikas buvo lygus 0.

Pieno gamintojų nuomonė. Į klausimą, ar reikia specialaus *Pieno* įstatymo, 3 respondentai atsakė „taip“, 3 respondentai atsakė „ne“, 1 respondentas atsakė, kad specialaus įstatymo nereikia, bet tam tikromis nuostatomis galėtų būti papildyti kiti teisės aktai.

Pieno perdirbimo įmonių nuomonė. Visi pieno perdirbimo įmonių atstovai (perdirbėjai) (100 proc.) pasisakė, kad specialaus *Pieno* įstatymo nereikia, iš jų 5 atstovai pasisakė, kad tam tikros reguliacinės nuostatos gali būti įtvirtintos kituose teisės aktuose (vienas respondentas nurodė, kad tai galėtų būti Pieno supirkimo taisyklės (patvirtintos žemės ūkio ministro 2001-05-09 įsakymu Nr. 146)).

Įstaigų nuomonė. Visi respondentai nemato specialaus *Pieno* įstatymo poreikio. 2 respondentai pažymėjo, kad specialaus *Pieno* įstatymo nereikia. Kiti 2 respondentai pažymėjo, kad tam tikros reguliacinės nuostatos yra reikalingos, bet jas geriausiai būtų įtraukti į kito (-ų) įstatymo (-ų) reguliavimo apimtį.

2 klausimas – kokių pagrindinių tikslų būtų reikalinga siekti pieno įstatymu (ar kitame įstatyme apibrėžtomis nuostatomis)?

Respondentų buvo prašoma pasirinkti, kokių pagrindinių tikslų būtų reikalinga siekti Pieno įstatymu (ar kitame įstatyme apibrėžtomis nuostatomis). Klausimyne buvo pateikti 7 siektinų tikslų variantai, taip pat respondentai galėjo įrašyti savo variantus (buvo galima pasirinkti kelis variantus). Siūlyti pasirinkti variantai: 1) Skaidresnio ir sąžiningesnio sutarties sudarymo ir sutarties valdymo proceso tarp žalio pieno pardavėjo ir žalio pieno pirkėjo (didesnio susitarimų aiškumo ir skaidrumo); 2) Pieno kainodaros reglamentavimo; 3) Derybinių galių sustiprinimo pieno ūkiams (ypač smulkesniems); 4) Teisingesnio pelno paskirstymo visoje tiekimo grandinėje; 5) Griežtesnių nesąžiningų praktikų, galinčių atsirasti tarp žalio pieno pirkėjo ir žalio pieno pardavėjo, draudimo (daugiau, negu numatyta Nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo (toliau – NPPD) įstatyme)); 6) Griežtesnių nesąžiningų praktikų, galinčių atsirasti visoje tiekimo grandinėje, draudimo (daugiau, negu numatyta NPPD įstatyme); 7) Pieno įstatymas ar kitas papildomas reguliavimas yra iš viso nereikalingas.

Pieno gamintojų nuomonė. Pieno gamintojai į šį klausimą dažniausiai atsakė, kad turima siekti skaidresnio sutarčių sudarymo ir sutarčių vykdymo, detalesnio pieno kainodaros reglamentavimo ir

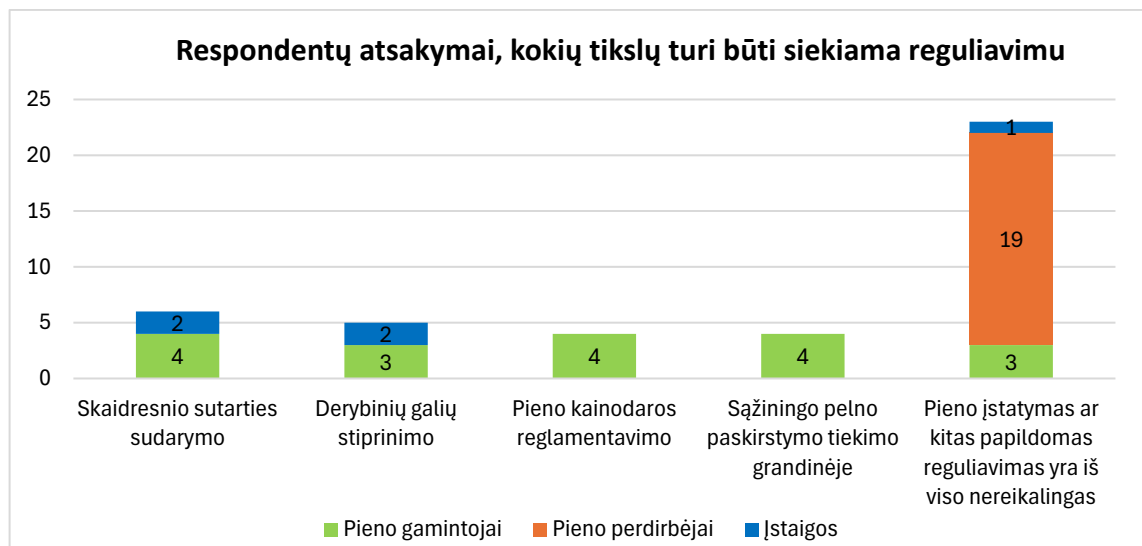
teisingesnio pelno paskirstymo visoje produktų tiekimo grandinėje. Vieno respondento buvo pateikta pastaba, kad „pieno reguliavimo įstatymas reikalingas, bet būtina užtikrinti kad jis veiktų ir jame dalyvautų visi grandinės dalyviai“.

Pieno perdirbimo įmonių nuomonė buvo vieninga – Pieno įstatymas ar kitas papildomas reguliavimas yra iš viso nereikalingas.

Įstaigų nuomonė išsiskyrė. Vienos įstaigos atstovo nuomone, atsižvelgiant į tai, kad administracinių kainų reguliavimo priemonių taikymas yra teisiškai ir praktiškai sudėtingas dėl galimų konkurencijos ribojimo pažeidimų bei objektyvių kliūčių tiksliai apskaičiuoti savikainą ar prekybinį antkainį, siūloma orientuotis į priemones, skirtas sutartiniams santykiams reglamentuoti ar smulkiųjų pieno gamintojų derybinėms galioms stiprinti. Kitas ekspertas pažymėjo, kad reguliacinės priemonės turėtų būti nukreiptos į skaidresnio ir sąžiningesnio sutarties sudarymo ir sutarties valdymo proceso siekį.

Konkurencijos tarybos atstovai išsakė nuomonę, kad teisės aktais galėtų būti skatinamas ūkio subjektų bendradarbiavimas, atitinkantis Europos Sąjungos (ES) teisės reikalavimus ir didinantis derybinę galią.

Lietuvos mažmeninės prekybos įmonių asociacija pateikė nuomonę, kad nereikia nei specialaus įstatymo, nei jokių kitų reguliacinių priemonių.

Nei vienas respondentas nepasirinko šio tikslo – griežtesnių nesąžiningų praktikų, galinčių atsirasti tarp žalio pieno pirkėjo ir žalio pieno pardavėjo ir (ar) visoje tiekimo grandinėje, draudimo (daugiau, negu numatyta NPPD) įstatyme), kaip siektino reguliavimo tikslo.

3 klausimas – kokios priemonės būtų tinkamiausios siekiant numatytų tikslų?

Klausimyne buvo pateikti 5 priemonių blokai, kurie buvo susiję su reguliavimu siektiniais tikslais: 1) detalesniu sutartinių santykių reglamentavimu; 2) detalesniu žalio pieno kainodaros reglamentavimu; 3) derybinių galių stiprinimu pieno pardavėjams; 4) pelno paskirstymu visoje tiekimo grandinėje; 5) griežtesnių nesąžiningų praktikų, galinčių atsirasti tarp žalio pieno pirkėjo, žalio pieno pardavėjo ar pieno produktų pardavėjų (prekybininkų) draudimas (daugiau, negu numatyta NPPD įstatyme). Respondentai buvo kviečiami reitinguoti priemonių blokus ir pačias priemones.

Pieno gamintojų nuomonė.

I-as priemonių blokas – detalesnis sutartinių santykių reglamentavimas. Tarp galimų priemonių, kurios buvo išvardintos, daugiausiai respondentų palaikymo susilaukė šie veiksmai: pieno kainos dydžio ar kainos apskaičiavimo metodo nustatymas sutartyse, sąlygų bei informavimo terminų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymas sutartyse. Mažiausiai palaikymo sulaukė šios priemonės: privalomo rašytinio pasiūlymo sudaryti sutartį įtvirtinimas, sutarčių registro sukūrimas. Pažymėtina, kad gamintojai skeptiškai vertina kontrolės dėl sutartinių santykių laikymosi sugriežtinimą, nè vienas nemano, kad ši priemonė yra labai svarbi.

Vienas respondentas pateikė siūlymą, kad būtų įkurtas žalio pieno aukcionas, kuris, jo nuomone, daugumai išspręstų pieno kainodaros problemas. Kitas respondentas pasisakė už žalio pieno kainų „grindų“ nustatymą.

Vieno respondento buvo pateikta pastaba, kad „*apie kainų pokyčius pieno perdirbimo įmonės niekada neinformuoja prieš 30 d. Visos sutartys sudaromos paskutinėmis mėn. dienomis*“.

II-as priemonių blokas – detalesnis pieno kainodaros reglamentavimas. Tarp galimų priemonių daugiausiai respondentų palaikymo susilaukė šie veiksmai: nustatymas, kad žalio pieno pirkimo kaina negali būti mažesnė nei pieno gamybos savikaina; skaidrus ir viešas paskelbimas apie ateinantį laikotarpį taikomus pieno kainų dydžius. Palaikymo visai nesulaukė priemonė – pieno pardavėjų suskirstymas į grupes pagal parduodamą pieno kiekį ir nustatymas, kad pieno kaina turi būti vienoda visiems pieno pardavėjams, kurie yra priskirti tai pačiai pieno pardavėjų grupei (t.y. tokia reguliacinė nuostata, kokia yra dabar galiojanti).

Vienas respondentas išsakė nuomonę, kad „*pieno kaina negali būti visiems vienoda dėl skirtingų aptarnavimo kaštų ir konkurencinių dalykų. Tačiau labai svarbu, kad ūkininkai negautų mažesnės kainos nei nustatyta žaliavinio pieno gamybos savikaina pagal ūkių dydžius*“.

III-ias priemonių blokas – derybinių galių sustiprinimas pieno pardavėjams. Didžiausio respondentų palaikymo susilaukė priemonė – kooperacijos plėtra ir skatinimas. Kaip svarbios priemonės buvo išskirtos gamintojų grupių įkūrimas bei įvairių bendradarbiavimo formų tarp pieno pardavėjų kūrimas ir plėtra. Kitos likusios priemonės – įvairių alternatyvių pieno pardavimo kanalų kūrimas ir plėtra (trumpos tiekimo grandinės ir pan.) bei pieno supirkimo tinklo pertvarka, siekiant pieno surinkimo efektyvumo, respondentų buvo pažymėtos kaip nesvarbios.

IV-V-as priemonių blokai – dėl tinkamesnio vertės paskirstymo visoje tiekimo grandinėje bei nesąžiningų prekybos praktikų sąrašo išplėtimo, respondentai labiausiai palaikė prekybinio antkainio dydžio ribojimą, reglamentavimą, kad žalio pieno ar pieno produktų pirkimo kaina negali būti mažesnė nei žalio pieno gamybos ar pieno produktų gamybos savikaina, bei mokesčio įvedimą prekybininkams, kuris būtų mokamas į specialią sąskaitą, skirtą pieno sektoriaus problemoms spręsti. Pažymėtina, kad šias priemones palaikė 43-57 proc. respondentų, kai kiti tuo tarpu pasisakė, kad jokių priemonių įvesti nereikia. Vieno respondento buvo pateikta pastaba, kad turi būti „*visos grandinės dalyvių kaštų analizė, jų pagrįstumas ir tų kaštų padengimas. Pelnu ir nuostoliu turi dalintis visi dalyviai.*“

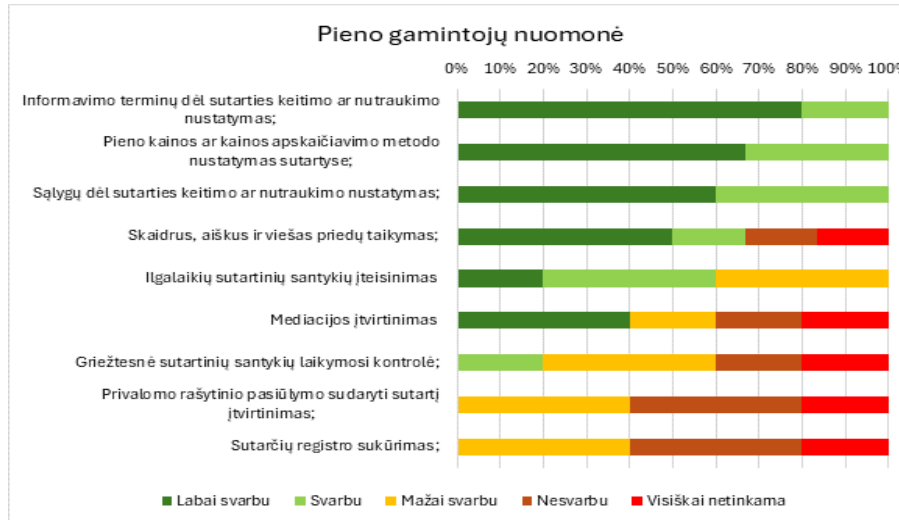
Respondentų apibendrinta nuomonė pateikta paveikslėliuose žemiau.

Pieno perdirbimo įmonių nuomonė.

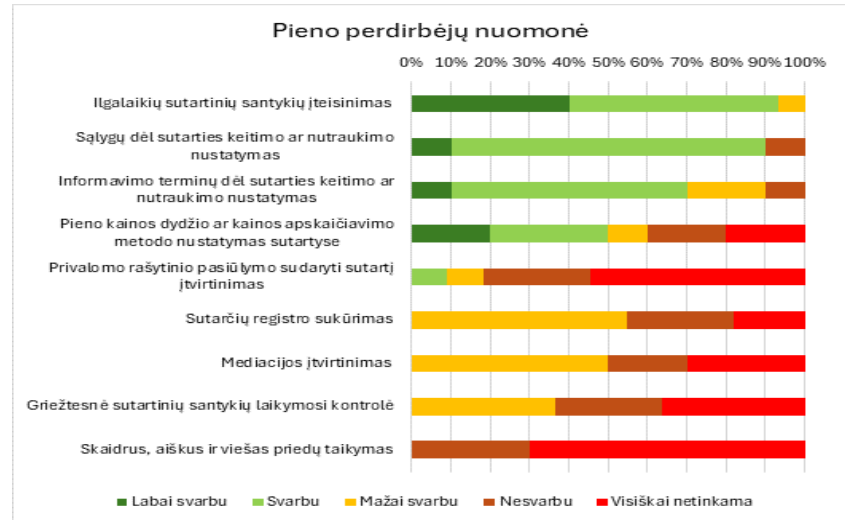
I-as priemonių blokas – detalesnis sutartinių santykių reglamentavimas. Pieno perdirbimo įmonių atstovai, vertindami priemonių blokus, labiausiai palaikė I-ąjį priemonių bloką, t. y. skaidresnio ir sąžiningesnio sutarties sudarymo ir sutarties vykdymo proceso tarp žalio pieno pardavėjo ir žalio pieno pirkėjo siekį. Tarp šio bloko priemonių didžiausio palaikymo sulaukė ilgalaikių sutartinių santykių įteisinimas (teigiamas palaikymas buvo 93 proc.), toliau pagal palaikymą sekė šios priemonės: sąlygų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymas bei informavimo terminų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymas. Buvo išsakyta nuomonė, kad „ilgalaikių sutarčių įvedimas leistų įmonėms sudaryti ilgalaikius kontraktus produkcijos pardavimui, kas tikrai sumažintų žaliavinio pieno kainų svyravimo amplitudes ir, tikėtina, įgalintų įmones mokėti santykinai didesnes kainas“.

II-as priemonių blokas – detalesnis pieno kainodaros reglamentavimas. Tarp šio bloko priemonių daugiausiai teigiamo vertinimo susilaukė priemonė – pieno kainos dydžio ar kainos apskaičiavimo metodo nustatymas sutartyse (teigiamai vertino 45 proc. respondentų, pasisakę apie šią priemonę). Dar teigiamai vertintos buvo šios priemonės: transportavimo kaštų išskyrimas iš pieno kainos (teigiamai vertino 10 proc. respondentų, pasisakę apie šią priemonę), nustatymas vienos (vienodos) pieno kainos prie įmonės vartų (teigiamai vertino 9 proc.), nustatymas, kad žalio pieno pirkimo kaina negali būti mažesnė nei pieno gamybos savikaina (teigiamai vertino 9 proc.).

I. Pieno rinkos dalyvių nuomonė dėl priemonių, siekiant geresnio sutartinių santykių reglamentavimo

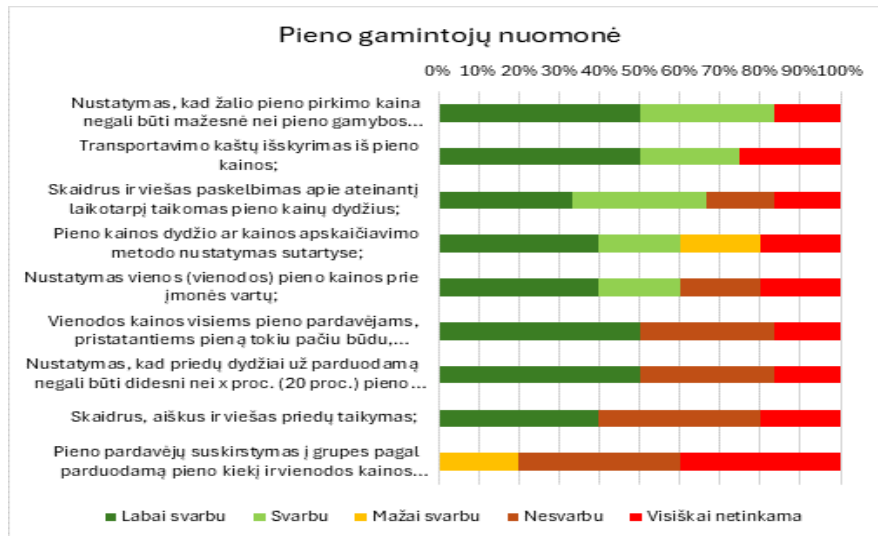

3 respondentai pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

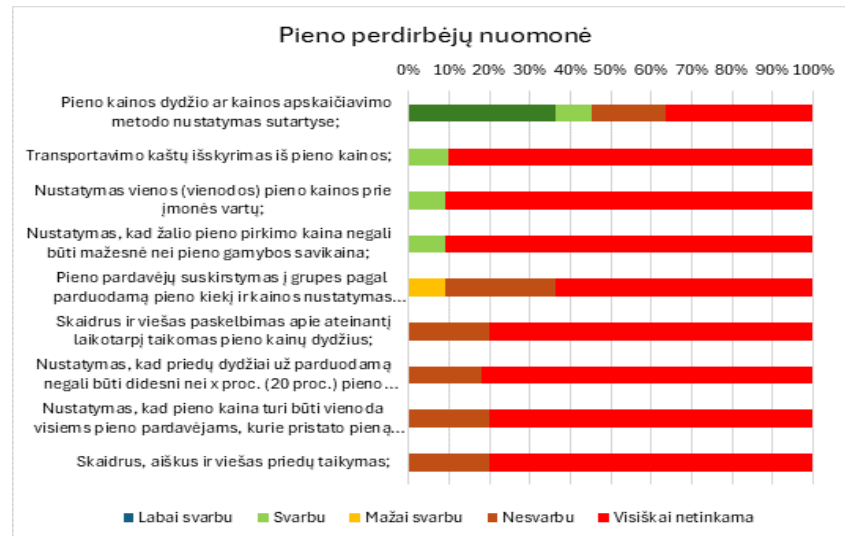

13 respondentų pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

II. Pieno rinkos dalyvių nuomonė dėl priemonių, siekiant detalesnio žalio pieno kainodaros reglamentavimo

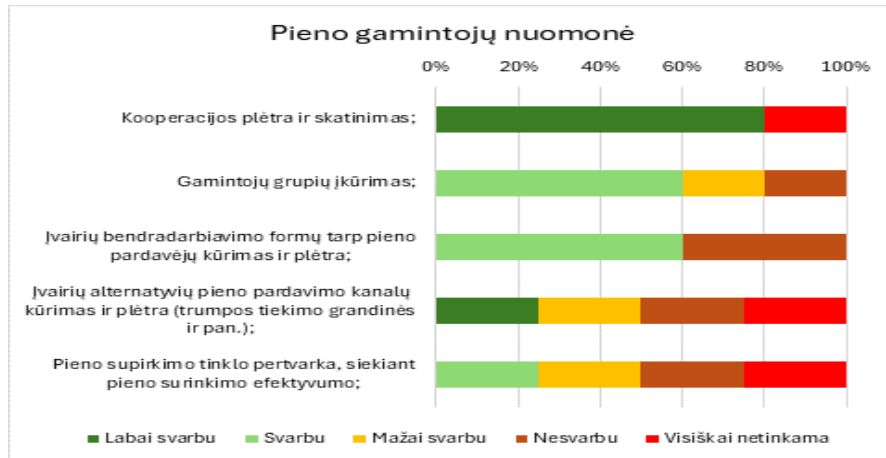

2 respondentai pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

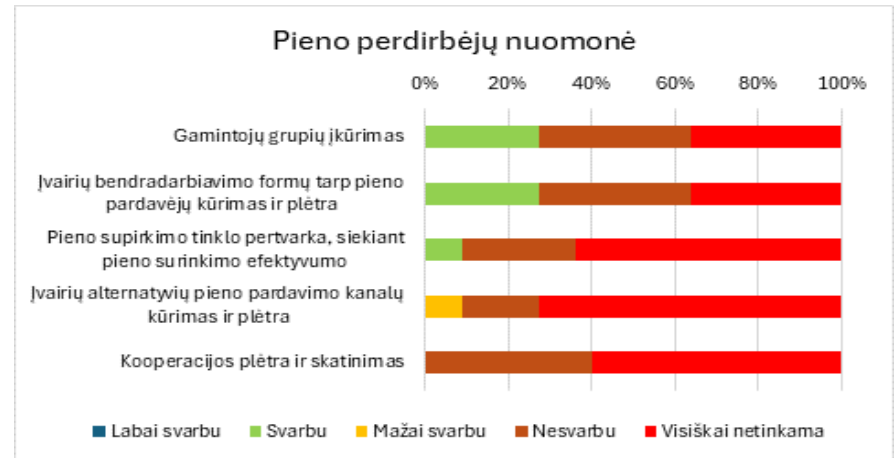

17 respondentų pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

III. Pieno rinkos dalyvių nuomonė dėl priemonių, siekiant stiprinti pieno gamintojų derybines galias

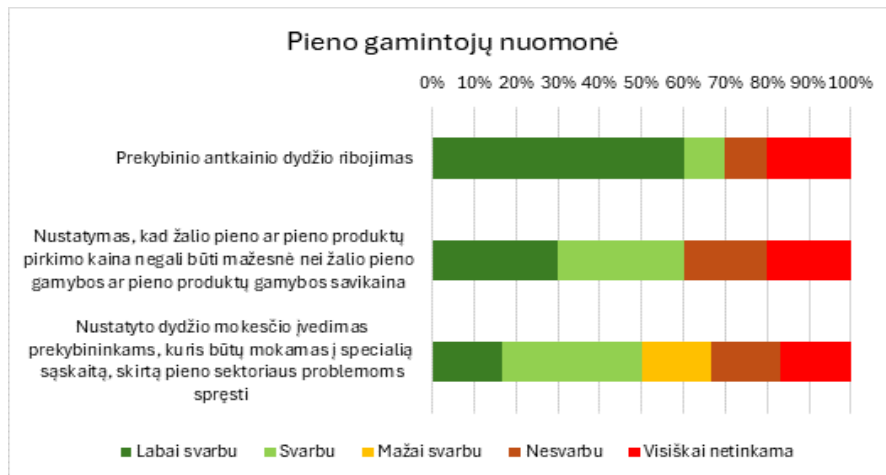

3 respondentai pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

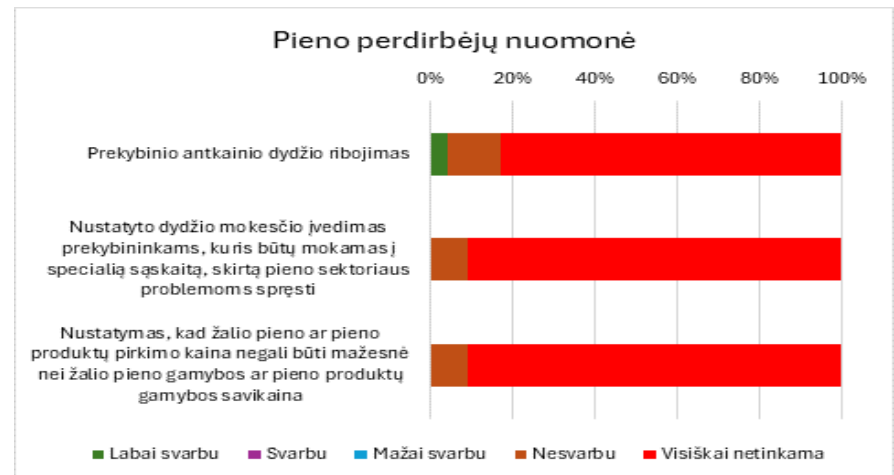

18 respondentų pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

IV-V. Pieno rinkos dalyvių nuomonė dėl priemonių, siekiant sąžiningo pelno paskirstymo visoje tiekimo grandinėje

3 respondentai pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

17 respondentų pasisakė, kad jokių priemonių nereikia

III-ias priemonių blokas – derybinių galių sustiprinimas pieno pardavėjams. Šis priemonių blokas pieno perdirbimo įmonių atstovams buvo mažai aktualus. 3 respondentai paminėjo priemones – gamintojų grupių įkūrimas bei įvairių bendradarbiavimo formų tarp pieno pardavėjų kūrimas ir plėtra kaip svarbias. Pažymėtina, kad tik vienas respondentas kaip svarbią priemonę pažymėjo pieno supirkimo tinklo pertvarką, siekiant pieno surinkimo efektyvumo, kiti pieno perdirbimo įmonių atstovai šią priemonę žymėjo kaip visiškai netinkamą. Taip pat kaip netinkama priemonė respondentų buvo nurodyta priemonė – kooperacijos plėtra ir skatinimas.

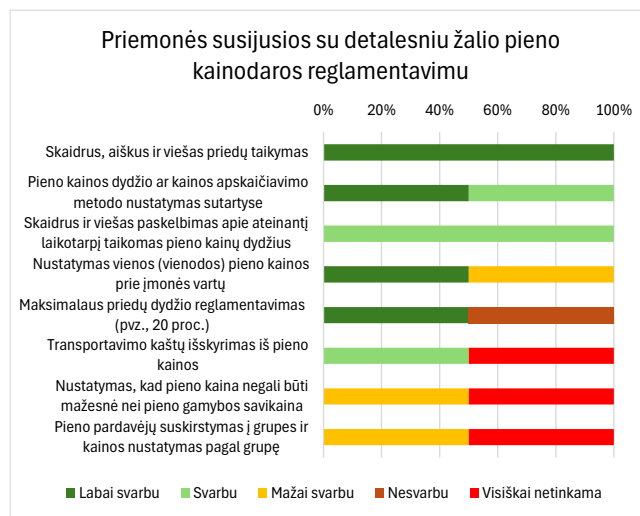
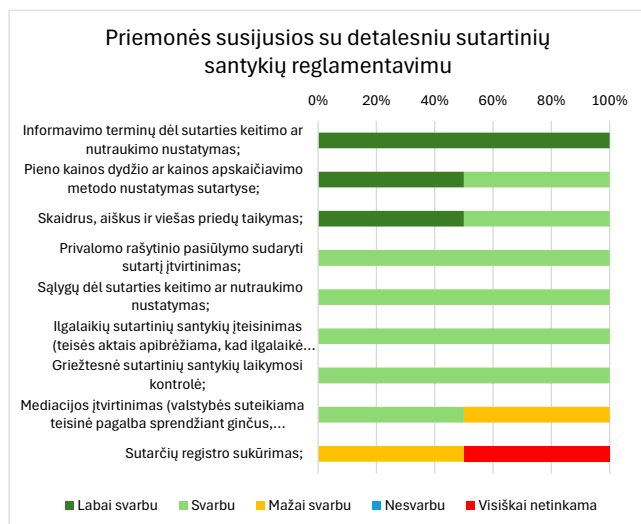
IV-V-as priemonių blokai – dėl tinkamesnio vertės paskirstymo visoje tiekimo grandinėje bei nesąžiningų prekybos praktikų sąrašo išplėtimo. Respondentai – pieno perdirbimo įmonių atstovai nepalaikė jokių priemonių, buvo išreikšta pozicija, kad jokių priemonių šiose srityse nereikia. Tik vienas respondentas palaikė priemonę – prekybinių antkainių ribojimą. Buvo išsakyta nuomonė, kad „jei būtų įvesti apribojimai prekybos tinklams, jie pasirinktų pirkti importinę produkciją, kas mažintų Lietuvos perdirbėjų galimybes mokėti didesnes kainas pieno gamintojams“.

Pieno sektoriaus dalyvių apibendrinta nuomonė pateikta paveikslėliuose.

Įstaigų nuomonė

Tik 2 respondentai iš 2 įstaigų (Žemės ūkio ministerijos ir Ekonomikos ir kaimo vystymo instituto) reitingavo I-o ir II-o blokų priemones. Šių ekspertų nuomone, kaip svarbiausios priemonės, kuriomis būtų tikslinga siekti geresnio sutartinių santykių reglamentavimo, buvo išskirtos informavimo terminų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymas, pieno kainos dydžio ar kainos apskaičiavimo metodo nustatymas sutartyse bei skaidrus, aiškus ir viešas priedų taikymas. Dėl priemonių, kuriomis būtų galima siekti detalesnio žalio pieno kainodaros reglamentavimo, abu ekspertai teigiamą palaikymą išreiškė šioms priemonėms: skaidrus, aiškus ir viešas priedų taikymas; pieno kainos dydžio ar kainos apskaičiavimo metodo nustatymas sutartyse; skaidrus ir viešas paskelbimas apie ateinančią laikotarpį taikomas pieno kainų dydžius. Dėl kitų priemonių potencialaus veiksmingumo ekspertų nuomonės buvo nevienareikšmės (ekspertų apibendrinta nuomonė pateikta paveikslėliuose).

Įstaigų ekspertų nuomonė dėl I-o ir II-o blokų priemonių

Vertintos 2 pateiktos anketos

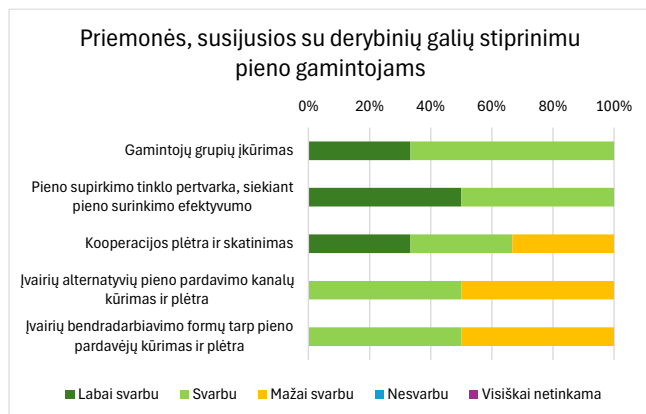
Tarp III-io bloko priemonių – derybinių galių stiprinimas pieno gamintojams, daugiausiai teigiamo palaikymo buvo sulaukė šios priemonės: gamintojų grupių įkūrimas, kooperacijos plėtra ir skatinimas bei pieno supirkimo tinklo pertvarka, siekiant pieno surinkimo efektyvumo.

Konkurencijos taryba kaip galimą ir reikšmingą priemonių grupę pažymėjo tik derybinių galių sustiprinimą pieno pardavėjams, iš jų kaip labai svarbios buvo pažymėtos kooperacijos plėtra ir skatinimas bei gamintojų grupių kūrimas. Konkurencijos taryba dėl kitų priemonių galimo taikymo pažymėjo, kad imantis bet kokių kainodaros reguliavimo iniciatyvų, svarbu įvertinti jų poveikį konkurencijai. Per didelis skaidrumas kainodaroje ar sąlygų suvienodinimas gali lemti ir prastesnes sąlygas gamintojams, pelno pasiskirstymo reguliavimas gali turėti neigiamų pasekmių ekonomikai ir konkurencijai rinkoje; taip pat tam tikras reguliavimas gali kelti ES teisės pažeidimo riziką.

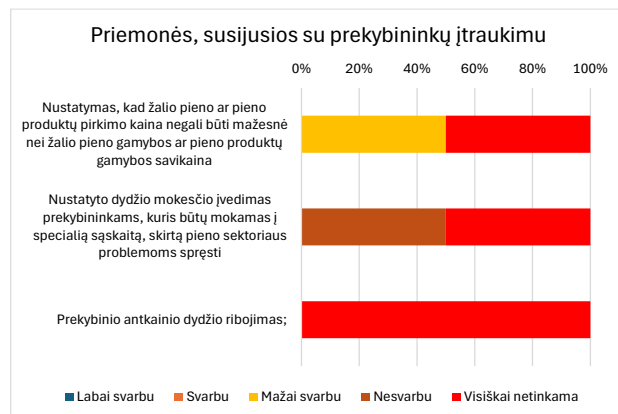
Ekonomikos ir kaimo vystymo instituto nuomone, kad siekiant padidinti pieno supirkimo kainą reikėtų ieškoti sprendimų, kurie optimizuotų pieno logistikos tinklą ir mažintų transportavimo kaštus, o gamintojų grupės turėtų būti kuriamos siekiant padidinti ūkų produktyvumą. Buvo pažymėta, kad šiuo metu, konkurencija superkant pieną didina sąnaudas.

IV-o ir V-o blokų priemonių grupės įstaigų ekspertų buvo įvertintos neutraliai (mažai svarbios) arba neigiamai kaip visiškai netinkamos arba nesvarbios. Teigiamo įvertinimo nesulaukė nei viena priemonė.

Įstaigų ekspertų nuomonė dėl III-o ir IV-V-ų blokų priemonių

Vertintos 3 pateiktos anketos

Vertintos 2 pateiktos anketos

Lietuvos mažmeninės prekybos įmonių asociacija pateikė nuomonę, kad jokių kitų reguliacinių priemonių nereikia.

4 klausimas –ar reikėtų taikyti atskiras reguliacinės priemonės atskiroms pieno gamintojų grupėms?

Atsakydami į klausimą, ar reikėtų taikyti atskiras reguliacinės priemonės atskiroms pieno gamintojų grupėms (smulkiems/ stambiams pieno gamintojams, pristatantiems pieną tam tikru būdu ar pan.), visi respondentai buvo vieningi – 100 proc. visi atsakė, kad jokių skirtumų daryti nereikia. Nuomonių skirtumo tarp skirtingų respondentų grupių nebuvo.

Vieno respondento buvo pateiktas komentaras, kad „*smulkūs pieno ūkiai turėtų gauti vienodą pieno kainą už pieną kaip ir dideli ūkiai (vienodos kokybės pienas)*“. Pastebėta, kad tam tikras nuokrypis

galimas, atsižvelgiant į transportavimo kaštus (tačiau smulkūs ūkiai neturėtų sumokėti už visą transportavimą)“.

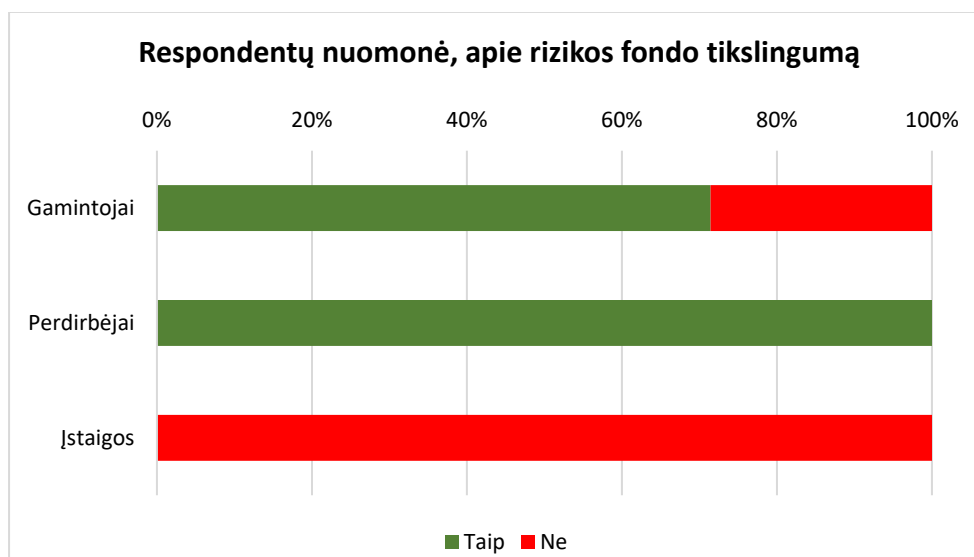
5 klausimas –ar yra tikslinga kurti nacionalinį rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje?

Rinkos dalyviai gali kurti rizikų valdymo fondą(-us) (savitarpio pagalbos fondą), kuris veiktų kaip rizikos valdymo priemonė. Savitarpio pagalbos fondų kūrimas galėtų būti vykdomas pagal 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/2115 (dėl BŽŪP strateginių planų) 76 straipsnį, kur nustatyta, kad gali būti taikomos rizikos valdymo priemonės, kurios padeda aktyviems ūkininkams valdyti su jų žemės ūkio veikla susijusią ir nuo jų valios nepriklausančią gamybos bei pajamų riziką. Respondentų buvo klausiama, ar, jų nuomone, yra tikslinga kurti nacionalinį rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje.

Pieno gamintojų nuomonė: 5 respondentai- pieno gamintojai pasisakė, kad yra tikslinga kurti rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje; 2 respondentų nuomone, rizikos fondo kurti nereikia. Respondento buvo išsakyta pozicija, kad „dalyvavimas rizikos fonde turėtų būti laisvai pasirenkamas, kaip draudimas. Ūkis turėtų galėti laisvai pasirinkti ar taupyti lėšas savarankiškai, ar dalyvauti rizikos fonde“.

Pieno perdirbėjų nuomonė: visi pieno perdirbėjai pasisakė, kad yra tikslinga kurti rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje.

Įstaigų nuomonė: visi ekspertai pasisakė, kad yra netikslinga kurti rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje. Šiuo klausimu buvo gautos trys anketos. Konkurencijos taryba neatsakė į šį klausimą, nes mano, kad pateikti nuomonę turėtų rinkos dalyviai ir politiką sektoriuje formuojančios institucijos.

5.1 klausimai dėl galimo rizikos valdymo fondo veiklos principu

Pieno gamintojų nuomonė. Iš 7 gautų užpildytų anketų tik 4 pateikė nuomonę apie rizikos fondų galimus veiklos principus. Į klausimą, kam turėtų būti privalomas dalyvavimas fonde, buvo išsakytos šios nuomonės:

- „Privalomas visiems pieno gamintojams, kurie parduoda pieną ne per kooperatyvą, tai būtų ir kooperacijos skatinimas. Mažų ir didelių ūkių nereikėtų priešinti.“
- „Privalomas visiems, bet tik tuo atveju, jei ir išmokos būtų vienodos.“
- „Pieno pardavėjams“.

Į klausimą, kas turėtų mokėti įmokas į fondą, buvo pateikti šie atsakymai: turėtų mokėti žalio pieno pardavėjai, pieno perdirbėjai, prekybininkai (3 atsakymai), žalio pieno pardavėjai ir pieno supirkėjai (1 atsakymas). Taip pat buvo išsakytos šios nuomonės:

- įmokas į fondą turėtų mokėti „visi išskyrus kooperatyvus, kadangi tai pačių ūkininkų sukurta įmonė“.
- „Jeigu fondas būtų privalomas – įmokas turėtų mokėti visi grandinės nariai: gamintojai, perdirbėjai ir prekybininkai. Tačiau susidaro situacija, kai perdirbėjai gali imti mokėti ūkių sąskaita (t.y. sumažindami kainą įmokos dalimi), o prekybininkai perkeltų įmokos našta pirkėjams.“

4 respondentai pasisakė, kad įmokos į fondą turėtų būti diferencijuotos („pagal gamybos mastą ar kt. kriterijus“, „įmoka turėtų priklausyti nuo užimamos rinkos dalies ar apyvartos“), 1 respondentas išreiškė abejonę („diskutuotina“).

Į klausimą, kas turėtų gauti išmokas iš fondo, buvo atsakyta, kad:

- gamintojai (2 atsakymai),
- „jei kooperatyvai mokėtų tiesiogiai į fondą už narius, tai turėtų išmokas gauti kooperatyvas“,
- „logiškai mastant, išmokas turėtų gauti visi grandinės nariai mokėję įmokas. Tačiau, kaip minėta anksčiau, supirkėjai ir prekybininkai turi galios poziciją ir, tikėtina, jog įmokų našta būtų perkelta silpnesniems grandinės dalyviams. Reikėtų reglamentuoti, kokiais atvejais į išmoką galėtų pretenduoti supirkėjai.“
- „diskutuotina“.

Į klausimą, ar pritartumėte nuostatai, kad išmokos iš fondo, galėtų būti mokamos tik tuomet, kai ūkio individualios pajamos (pajamos yra įplaukų, kurias žemės ūkio veiklos subjektas gauna iš rinkos, įskaitant bet kokios formos viešąją paramą, suma atskaičius sąnaudas) tais metais būtų mažesnės daugiau nei 20 proc., palyginti su praėjusių 3 metų vidutinėmis pajamomis, buvo pateikti šie komentarai:

- „Nesutinku. Iš fondo išmokos turėtų būti mokamos čia ir dabar po nustatytos mažesnės nei pieno savikaina kainos ribos. Ribą turėtų nustatyti ŽŪM pagal ūkio dydį, karvių skaičių, pardavimo būdą, parduodamą pieno kiekį. Kitais metais skirta išmoka jau gali neišgelbėti ūkio.“
- „Rodiklis gali būti netikslus. Pvz., plečiant ūkį ar gamybos apimtį, apyvarta padidės, nors sąnaudos dar gali nepasiekti piko (amortizacijos atskaitymai pradedami nuo turto įvedimo į apskaitą). Išmoka turėtų būti grindžiama individualiu ūkio atveju.“

Atsakymai suponuoja, kad pieno gamintojams būtų reikalingas įrankis, padedantis įveikti krizinius laikotarpius, tačiau sąlygos, apibrėžtos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2021/2115 jų

netenkina. Taip pat tikslinga numatyti priemones, užtikrinančias galimybes lengviau gauti finansavimą apyvartinių lėšų trūkumui padengti, kai šis trūkumas atsiranda dėl krizinės situacijos poveikio.

Pieno perdirbėjų nuomonė. Iš 19 gautų užpildytų klausimynų, 14-oje jų buvo pateikta nuomonė dėl rizikos valdymo fondų veiklos principų.

Iš 14 šiuo klausimu pasisakiusių respondentų, 11 pasisakė, kad fonde turėtų dalyvauti visi pieno gamintojai, 1 pasisakė, kad turėtų dalyvauti pieno gamintojai, supirkėjai, perdirbėjai bei 1 pasisakė, kad turėtų dalyvauti pieno gamintojai ir perdirbėjai (2 nepateikė nuomones).

Į klausimą, kas turėtų mokėti įmokas į fondą, atsakymai pasiskirstė tai:

- įmokas turėtų mokėti pieno gamintojai – 3 atsakymai;
- įmokas turėtų mokėti pieno gamintojai ir pieno perdirbimo įmonės – 4 atsakymai;
- įmokas turėtų mokėti pieno gamintojai ir pieno supirkimo įmonės – 4 atsakymai;
- įmokas turėtų mokėti visi rinkos dalyviai – 2 atsakymai.

Į klausimą, ar įmokos į fondą turėtų būti diferencijuotos, 13 respondentų atsakė, kad įmokos turėtų būti diferencijuotos, tik 1 respondentas pasisakė, kad įmokos turėtų būti nediferencijuotos.

Į klausimą, kas turėtų gauti išmokas iš fondo, buvo atsakyta, vienbalsiai respondentai atsakė, kad išmokas turėtų gauti pieno gamintojai.

Į klausimą, ar pritartumėte nuostatai, kad išmokos iš fondo, galėtų būti mokamos tik tuomet, kai ūkio individualios pajamos (pajamos yra įplaukų, kurias žemės ūkio veiklos subjektas gauna iš rinkos, įskaitant bet kokios formos viešąją paramą, suma atskaičius sąnaudas) tais metais būtų mažesnės daugiau nei 20 proc., palyginti su praėjusių 3 metų vidutinėmis pajamomis, 13 respondentų atsakė „taip“, tik 1 respondentas atsakė, kad tai „reikalauja svarstymo“.

Kadangi, **įstaigų nuomone**, yra netikslinga kurti rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje, todėl jos nepateikė nuomones dėl rizikos fondų veiklos principų.

V. IŠVADOS

Iš viso viešųjų konsultacijų metu buvo gautos 97 užpildytos anketos (iš jų buvo analizuotos 29 originalios anketos). *Pieno gamintojus atstovaujanti grupė* pateikė 17 užpildytų anketų, iš jų originalių – 6. *Pieno perdirbėjus atstovaujanti grupė* pateikė 76 užpildytas anketas, iš jų originalių anketų buvo 19. Iš *suinteresuotų verslo subjektų ir įstaigų* (Lietuvos mažmeninės prekybos įmonių asociacija, LR Konkurencijos taryba, Žemės ūkio ministerija, Ekonomikos ir kaimo verslo institutas) gauti 4 užpildytos anketos.

Pažymėtina, kad šių viešosios konsultacijos rezultatų negalima laikyti reprezentatyviais, kadangi iš beveik 8700 rinkoje dalyvaujančių pieno gamintojų, viešosiose konsultacijose sudalyvavo tik 17 gamintojų (iš jų gauta originalių ataskaitų 6). Verta akcentuoti, kad iš pieno gamintojų asocijuotų organizacijų apklausoje dalyvavo tik viena asociacija (Lietuvos vidutinių pieno ūkių asociacija), kitos asociacijos nedalyvavo (savo nuomones nepareiškė Lietuvos žemės ūkio taryba, Žemės ūkio rūmai, Lietuvos pieno gamintojų asociacija, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacija, Lietuvos ūkininkų sąjunga ir kt.). Mažas dalyvių skaičius ir nedalyvavimas stambių pieno gamintojų asocijuotų organizacijų, neleidžia vertinti viešosios konsultacijos rezultatų kaip reprezentatyvių ir atspindinčių pieno gamintojų nuomonę.

Iš analizuotų 29 anketų, 3 respondentai atsakė, kad specialaus *Pieno* įstatymo reikia (visi šie respondentai yra pieno gamintojų atstovai), visi kiti respondentai atsakė, kad specialaus Pieno įstatymo nereikia, tačiau iš jų 8 respondentai atsakė, kad specialaus įstatymo nereikia, bet tam tikromis nuostatomis galėtų būti papildyti kiti teisės aktai.

Respondentų nuomone, visų pirma reguliacinėmis nuostatomis turėtų būti siekiama skaidresnio sutarčių sudarymo ir sutarčių vykdymo bei pieno gamintojų derybinių galių stiprinimo. Pieno gamintojų nuomone, taip pat būtų labai svarbu siekti detalesnio pieno kainodaros reglamentavimo ir teisingesnio pelno paskirstymo visoje produktų tiekimo grandinėje. Kitos respondentų grupės pastarųjų tikslų nepalaikė.

Tarp įvardinto kaip svarbiausio ir reikšmingiausio I-o priemonių bloko – *detalesnis sutartinių santykių reglamentavimas* – priemonių, daugiausiai respondentų palaikymo susilaukė šie veiksmai: sąlygų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymas; informavimo terminų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymas; ilgalaikių sutartinių santykių įteisinimas; pieno kainos ar kainos apskaičiavimo metodo nustatymas sutartyse. Mažiausiai palaikymo sulaukė šios priemonės: sutarčių registro sukūrimas bei griežtesnė sutarčių sąlygų laikymosi kontrolė. Pieno gamintojus atstovaujanti grupė labiausiai palaikė šiuos veiksmus: informavimo terminų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymą, pieno kainos ar kainos apskaičiavimo metodo nustatymą sutartyse bei sąlygų dėl sutarties keitimo ar nutraukimo nustatymą. Pieno perdirbėjus atstovaujanti grupė labiausiai palaikė ilgalaikių sutartinių santykių įteisinimą.

Respondentų įvardintame 2-ame pagal svarbumą III-iame priemonių bloke – *pieno gamintojų derybinių galių stiprinimas* – daugiausiai respondentų palaikymo susilaukė šie veiksmai: gamintojų grupių kūrimas, kooperacijos plėtra ir skatinimas, įvairių bendradarbiavimo formų tarp pieno pardavėjų kūrimas ir plėtra, pieno supirkimo tinklo pertvarka, siekiant pieno surinkimo efektyvumo.

Tarp II-o priemonių bloko – *detalesnis žalio pieno kainodaros reglamentavimas* – priemonių, daugiausiai respondentų palaikymo susilaukė šie veiksmai: pieno kainos dydžio ar kainos apskaičiavimo metodo nustatymas sutartyse; skaidrus ir viešas paskelbimas apie ateinantį laikotarpį taikomas pieno kainų dydžius; skaidrus, aiškus ir viešas priedų taikymas.

IV-V-ą priemonių blokus – *dėl tinkamesnio vertės paskirstymo visoje tiekimo grandinėje bei nesąžiningų prekybos praktikų sąrašo išplėtimo*, tik pieno gamintojus atstovaujanti respondentų grupė palaikė šias priemones (palaikė apie pusė respondentų, atstovaujančių pieno gamintojus), kitos respondentų grupės pasisakė, kad šiose srityse jokių reguliacinių priemonių įvesti nereikia (įvestos priemonės nebūtų tinkamos). Pieno gamintojai labiausiai palaikė prekybinio antkainio dydžio ribojimą, reglamentavimą, kad žalio pieno ar pieno produktų pirkimo kaina negali būti mažesnė nei žalio pieno gamybos ar pieno produktų gamybos savikaina, bei mokesčio įvedimą prekybininkams, kuris būtų mokamas į specialią sąskaitą, skirtą pieno sektoriaus problemoms spręsti.

Apklausa parodė, kad respondentai pasisako už aiškių, tikslių sąlygų nustatymą sutartyse, už didesnę skaidrumą sutartiniuose santykiuose. Respondentai visiškai atmetė išskirtinių sąlygų (skirtingų kainų, skirtingų paramos priemonių ir pan.) nustatymą tam tikrai ūkio subjektų grupei.

Dėl tikslingumo kurti rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje, dauguma respondentų pasisakė už tokio fondo kūrimą (iš 28 respondentų 23 buvo „už“). Pieno gamintojų nuomonė buvo nevienareikšmiška: 5 respondentai pasisakė, kad yra tikslinga kurti rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje; 2 respondentų nuomone, rizikos fondo kurti nereikia. Tuo tarpu visi pieno perdirbėjai pasisakė, kad yra tikslinga kurti

rizikos valdymo fondą pieno sektoriuje. Įstaigų ekspertų nuomone, rizikos valdymo fondo kūrimas yra netikslingas.

Respondentų nuomonė dėl rizikos valdymo fondo veikimo principų išsiskyrė. Nuomonių įvairovė rodo, kad, norint kurti fondą, fondo veikimo koncepcija turi būti gryninama. Atsakymai dėl fondo veikimo principų rodo, kad pieno gamintojų netenkina savitarpio pagalbos fondų veikimo sąlygos, nustatytos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2021/2115. Tačiau respondentų atsakymai leidžia daryti išvadą, kad pieno gamintojams būtų reikalingos priemonės, padedančios įveikti krizinius laikotarpius, tarp jų – priemonės, užtikrinančios finansavimo prieinamumą tokiu metu.